

Dostęp do środków prawnych w zakresie ochrony danych osobowych w państwach członkowskich UE

Streszczenie

Artykuł 8 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej gwarantuje wszystkim osobom w Unii Europejskiej (UE) prawo do ochrony danych osobowych, które ich dotyczą. Dane te muszą być przetwarzane rzetelnie w określonych celach. Każdej osobie zapewnia się prawo dostępu do danych osobowych, które jej dotyczą, oraz prawo do dokonania ich sprostowania. Przewiduje się w nim, że przestrzeganie tego prawa podlega kontroli niezależnego organu. Artykuł 47 zapewnia prawo do skutecznego środka prawnego, w tym do sprawiedliwego i jawnego rozpatrzenia sprawy w rozsądnym terminie.

Przypadki naruszenia ochrony danych osobowych mogą występować i występują prawie wszędzie: w miejscu pracy, w supermarkecie bądź w czasie korzystania z internetu. Mogą one powodować cierpienie psychiczne i szkodzić dobremu imieniu lub relacjom danej osoby z innymi ludźmi.

Konsekwencje [naruszenia tajemnicy lekarskiej] były tragiczne. Wszystkie osoby, którym ufałam, zostawiły mnie – rodzice, opiekun, lekarz. Zagrożone było moje prawo do samookreślenia się. [...] Zawalił się cały mój świat i zostałam sama bez pieniędzy i wsparcia. (ofiara naruszenia ochrony danych osobowych, która nie dochodziła swoich praw za pomocą odpowiednich środków prawnych, Niemcy)

Osoby, w przypadku których naruszono przepisy dotyczące ochrony danych osobowych, mają prawo do dochodzenia swoich praw za pomocą skutecznego środka prawnego. Mogą zwrócić się do odpowiedniego krajowego urzędu ochrony danych osobowych lub wykorzystać inne dostępne możliwości składania skarg lub ubiegania się o zadośćuczynienie. Wiele osób dochodzi swoich praw w celu zapobieżenia podobnym szkodom w stosunku do innych osób lub w celu potwierdzenia, że ich prawa zostały naruszone. Zdarza się jednak, że rezygnują one ze złożenia skargi, ponieważ obawiają się, że postępowanie będzie przewlekłe, zawiłe lub kosztowne, w szczególności jeżeli wymagana jest reprezentacja prawna.

Być może nie mogą oni też dotrzeć do potrzebnej im wiedzy fachowej bądź porady.

Omawiany projekt Agencji Praw Podstawowych Unii Europejskiej (FRA) obejmuje ogólnounijną analizę porównawczą dostępnych środków prawnych służących zabezpieczeniu praw osób w dziedzinie ochrony danych osobowych. W ramach projektu nacisk położono na zestawienie dwóch praw podstawowych przewidzianych w Karcie praw podstawowych Unii Europejskiej: prawa do ochrony danych osobowych (ujętego w art. 8) i prawa do skutecznego środka prawnego (ujętego w art. 47). Prawo do skutecznego środka prawnego jest zasadniczym warunkiem skutecznego egzekwowania i wdrażania wszystkich pozostałych praw podstawowych, w tym ochrony danych osobowych. Z tego względu ważne jest, aby analizować oba prawa podstawowe łącznie.

Myślę, że jedynym środkiem prawnym, którego zastosowanie warte jest rozważenia, jest dążenie do uznania, że dana osoba została pokrzywdzona, i uzyskanie przez nią decyzji stwierdzającej, że „to, czego doświadczyłeś(-aś) było niewłaściwe, a twoje prawa zostały naruszone”. (przedstawicielka organizacji wspierającej ofiary przestępstw, Rumunia)

W ramach badań prawno-społecznych przeprowadzonych przez FRA przeanalizowano wykorzystanie i zastosowanie środków prawnych w zakresie ochrony danych osobowych oraz bariery utrudniające korzystanie ze skutecznych środków prawnych w przypadku naruszenia ochrony danych osobowych. Na podstawie wyników badań FRA określiła przeszkody i wskazała sposoby ich usunięcia, mając tym samym na celu wniesienie wkładu do trwającej reformy systemu ochrony danych w UE.

W niniejszym streszczeniu zawarte są główne wnioski FRA z badań, które w całości opublikowano w sprawozdaniu „Dostęp do środków prawnych w zakresie ochrony danych w państwach członkowskich UE”.

Kontekst prawny

W unijnej dyrektywie o ochronie danych osobowych, czyli w dyrektywie 95/46/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 24 października 1995 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w zakresie przetwarzania danych osobowych i swobodnego przepływu tych danych, zagwarantowano dostępność środków prawnych w zakresie ochrony danych osobowych w państwach członkowskich UE przez nałożenie na każde państwo członkowskie wymogu ustanowienia niezależnego organu nadzorczego.

W 2012 r. Komisja Europejska, kierując się chęcią bardziej skutecznego egzekwowania podstawowego prawa do ochrony danych osobowych,

zapropozowała kompleksową reformę przepisów UE w zakresie ochrony danych osobowych. Na pakiet reform składa się wniosek dotyczący ogólnego rozporządzenia o ochronie danych osobowych, zastępującego dyrektywę o ochronie danych z 1995 r., oraz wniosek dotyczący ogólnej dyrektywy o ochronie danych, zastępującej decyzję ramową w sprawie ochrony danych z 2008 r.

Celem proponowanego pakietu reform jest zwiększenie niezależności krajowych urzędów ochrony danych osobowych oraz wzmocnienie uprawnień tych urzędów w zakresie rozstrzygania o naruszeniach ochrony danych osobowych.

Opis i kategorie respondentów

Wszystkie dane przywołane w streszczeniu pochodzą z pełnej wersji sprawozdania „Dostęp do środków prawnych w zakresie ochrony danych osobowych w państwach członkowskich UE”. Aby streszczenie było bardziej zrozumiałe, FRA zmieniła kategorie osób, które udzieliły informacji. Osoba przekazująca informacje określona w streszczeniu jako „ofiara naruszenia ochrony danych, która nie dochodziła roszczeń” w pełnej wersji sprawozdania

jest określana terminem prawnym „osoba niewnosząca skargi”. Podobnie ofiary, które dochodziły roszczeń, w pełnej wersji sprawozdania są określane jako „osoby skarżące”. FRA przeprowadziła również rozmowy z osobami pracującymi w organizacjach wspierających ofiary naruszeń ochrony danych osobowych, w tym w takich organizacjach, jak organizacje pracowników, związki zawodowe oraz organizacje zajmujące się skargami. W streszczeniu opisano ich zadania; w pełnej wersji sprawozdania określa się je mianem „podmiotów pośredniczących”. Zarówno w streszczeniu, jak i w pełnej wersji sprawozdania przywołuje się kategorie „prawników” i „sędziów”.

Tabela: Liczba respondentów i uczestników grup dyskusyjnych

	Liczba respondentów			Liczba uczestników grup dyskusyjnych bądź rozmów		
	osoby skarżące	osoby niewnoszące skargi	sędziowie/prokuratorzy	pracownicy urzędów ochrony danych	podmioty pośredniczące	praktykujący prawnicy
<i>Planowa liczba minimalna</i>	30–40			6	6	6
Austria	7	6	5	2	7	8
Bułgaria	16	14	8	6	2	3
Czechy	4	6	5	10	6	6
Finlandia	24	6	6	8	6	6
Francja	25	9	5	6	7	8
Grecja	16	15	4	7	7	5
Hiszpania	11	3	4	5	6	6
Holandia	24	9	7	6	6	5
Łotwa	5	2	2	5	5	4
Niemcy	20	6	5	6	5	4
Polska	15	15	6	8	8	6
Portugalia	7	7	6	2	3	4
Rumunia	4	2	3		6	3
Węgry	13	19	6	9	6	5
Wielka Brytania	28	2	6	10	9	4
Włochy	2	9	6	7	7	7
Ogółem	351		84	97	96	84

Gromadzenie i zakres danych

W ramach tych badań FRA przyjrzała się systemowi prawnemu w zakresie ochrony danych osobowych w 28 państwach członkowskich UE, analizując ustawy i regulaminy w celu sporządzenia analizy porównawczej stanu prawnego w dziedzinie ochrony danych osobowych w całej UE.

Od kwietnia do września 2012 r. w ramach multidyscyplinarnej sieci badawczej FRA, zwanej Franet, przeprowadzono jakościowe badania terenowe w 16 państwach członkowskich UE, tj. w Austrii, Bułgarii, Czechach, Finlandii, we Francji, w Grecji, Hiszpanii, Holandii, na Łotwie, w Niemczech, Polsce, Portugalii, Rumunii, na Węgrzech, w Wielkiej

Brytanii oraz we Włoszech. Ponad 700 osób z sześciu grup docelowych wzięło udział w rozmowach lub w grupach dyskusyjnych. Sześć wspomnianych grup docelowych to: osoby skarżące, czyli ofiary naruszeń ochrony danych osobowych dochodzące roszczeń; osoby niewnoszące skargi, na przykład domniemane ofiary naruszeń ochrony danych, które postanowiły nie dochodzić swoich praw; sędziowie; pracownicy urzędów ochrony danych osobowych; podmioty pośredniczące, w tym pracownicy organizacji społeczeństwa obywatelskiego udzielający wsparcia osobom, w przypadku których naruszono ochronę danych osobowych; praktykujący prawnicy.

Główne ustalenia oraz doradztwo oparte na dowodach

Na podstawie własnych ustaleń FRA dostrzega konkretne możliwości wdrożenia środków prawnych w zakresie ochrony danych osobowych w instytucjach UE i państwach członkowskich w celu poprawy dostępności i jakości środków prawnych dla ofiar naruszeń ochrony danych osobowych w UE. Dlatego też FRA proponuje kilka kroków służących wsparciu instytucji UE i krajowych decydentów w opracowywaniu i wdrażaniu środków mających na celu zapewnienie ochrony danych osobowych i dochodzenie zadośćuczynienia w przypadku naruszenia przepisów.

Znajomość swoich praw: zwiększanie świadomości

Większa świadomość społeczna w zakresie prawa do ochrony danych osobowych, charakteru naruszeń tego prawa, mechanizmów dochodzenia roszczeń oraz sposobów korzystania z tych mechanizmów również przyczynia się do skuteczności środków prawnych. Społeczeństwo musi umieć rozpoznać naruszenie ochrony danych osobowych, aby korzystać z odpowiedniego środka prawnego.

W opisywanych badaniach FRA zwrócono uwagę na różne rodzaje naruszeń, na to, kto się ich dopuszcza, oraz na skutki tych naruszeń dla ofiar. Przeanalizowano również motywację ofiar do dochodzenia roszczeń.

Rodzaje naruszeń ochrony danych

Z badań terenowych wynika, że najczęstszym źródłem naruszeń ochrony danych osobowych jest działalność internetowa, marketing bezpośredni oraz nadzór wideo w formie potajemnego korzystania z telewizji przemysłowej. Za naruszenia te najczęściej odpowiedzialne są organy administracji, organy ścigania, instytucje finansowe oraz instytucje zdrowia publicznego.

Najczęstsze przypadki naruszenia ochrony danych osobowych, które wskazywano w czasie badań terenowych, dotyczą działalności internetowej. Obejmują one media społecznościowe, zakupy internetowe, wyciek danych osobowych ze sklepów internetowych, hakowanie skrzynek poczty elektronicznej oraz baz danych, kradzież tożsamości, naruszenie bezpieczeństwa oraz niewłaściwe wykorzystanie danych osobowych przez globalne firmy internetowe. Działalność internetowa w oczywisty sposób jawi się jako obszar wysokiego ryzyka z punktu widzenia ochrony danych osobowych.

Inny szeroko rozpowszechniony typ naruszeń danych wiąże się z marketingiem bezpośrednim oraz poszukiwaniem klientów bez zgody odbiorcy, gdy dane osobowe są niewłaściwie wykorzystywane przez telefony komórkowe, pocztę elektroniczną lub pocztę tradycyjną. Z badań terenowych wynika, że za naruszenia te często odpowiedzialni

są operatorzy telefonii komórkowej i windykatorki należności. Respondenci zwracają również uwagę na nieprawidłowe praktyki, takie jak sprzedawanie danych osobowych stronom trzecim.

Ankietowani często wspominają o ukrytym nadzorze wideo w miejscu pracy, w przestrzeni publicznej bądź w supermarketach. Szereg respondentów z różnych państw twierdzi, że spotkali się z problemem potajemnego nadzoru prowadzonego przez organy publiczne przy użyciu specjalnej technologii lub potajemnie zainstalowanej telewizji przemysłowej. Wiele urzędów ochrony danych osobowych, na przykład w Wielkiej Brytanii, opracowało wytyczne dotyczące korzystania z telewizji przemysłowej.

Szpeciallynie w relacjach pracodawca-pracownik respondenci wskazują również inne domniemane naruszenia ochrony danych. Należą do nich gromadzenie danych osobowych pracowników, dostęp do danych osobowych przechowywanych w komputerach pracodawców, użycie systemów znakowania i globalnych systemów pozycjonowania (GPS), dyskryminacyjne wykorzystywanie szpeciallynie chronionych danych osobowych gromadzonych za pośrednictwem ankiet lub audytów oraz ujawnianie danych dotyczących pracowników przez pracodawców.

W ramach badań terenowych ustalono również, że dość częste są naruszenia o charakterze finansowym, w tym włamania do rachunków bankowych czy też hakowanie kart kredytowych. Mimo to w badaniach ujawniono jedynie kilka osób skarżących, które twierdzą, że poniosły straty finansowe wynikające z naruszenia. W wielu z tych przypadków respondenci wskazują, że kwoty strat są niewielkie, a dotyczą rozmów telefonicznych, opłat pocztowych oraz kosztów dostępu do danych i zmiany dokumentów.

Skutki dla ofiar

Respondenci opisują, że szkody wynikające z naruszeń ochrony danych osobowych mają charakter psychologiczny i społeczny, na przykład cierpienie psychiczne lub szkody dla dobrego imienia. Uczestnicy zgłaszają również, choć rzadziej, straty finansowe.

Osoby, w przypadku których naruszono ochronę danych osobowych, dochodzą zadośćuczynienia z wielu powodów, na przykład w celu sprostowania lub usunięcia danych osobowych lub nałożenia sankcji na sprawców. Respondenci twierdzą, że mają na celu ochronę innych osób przez zapobieżenie naruszeniom w przyszłości oraz uzyskanie uznania, że miało miejsce naruszenie.

Zapytane o to, jakie szkody ponieśli wskutek naruszenia ochrony danych, osoby skarżące i osoby nie wnoszące skargi najczęściej opisują je w wymiarze psychicznym i społecznym. Skupiają się na swoich uczuciach lub na szkodzie, jaką naruszenie wyrządziło ich relacjom z innymi lub ich dobremu imieniu. Mówią o różnych stopniach cierpienia psychicznego, obrazie i braku bezpieczeństwa, na przykład uczuciu prześladowania lub bycia poddanym nadzorowi, a nawet bezsilności. Opisują szkody wyrządzone ich reputacji zawodowej lub osobistej, utratę zaufania oraz inne formy szkód moralnych – co podkreślono w badaniach terenowych FRA na przykład w Austrii, Bułgarii, Grecji, Hiszpanii, Holandii, na Łotwie, w Niemczech, Polsce, na Węgrzech i we Włoszech. Pewna osoba skarżąca z Hiszpanii opisuje jeden z aspektów tego uczucia jako „niemoc dotyczącą nadużycia władzy”.

Odeszłam [z pracy] na bardzo dotkliwych warunkach. [...] Cierpiałam psychicznie [...] i nie mogłam się bronić, gdyż nie wiedziałam, czy te oskarżenia są realne.
(ofiara naruszenia ochrony danych, która dochodziła środka prawnego, Grecja)

Ankietowani w Czechach, Holandii, Portugalii, Rumunii i we Włoszech zwracają uwagę na szkody wynikające z naruszeń w dziedzinie zatrudnienia, na przykład postępowanie dyscyplinarne, zawieszenie lub wypowiedzenie zatrudnienia czy też ryzyko zwolnienia z pracy. W niektórych z tych przypadków szkody dotyczą strat finansowych, w tym niewykorzystania możliwości zatrudnienia, niemożności uzyskania pożyczki, braku uprawnień do opieki zdrowotnej lub świadczeń, wysokich kosztów reprezentacji prawnej lub bezpośrednich strat finansowych oraz ryzyka strat finansowych w wyniku bezprawnego przyjęcia obowiązków.

Niektórzy respondenci dochodzą zadośćuczynienia głównie w celu naprawienia swojej sytuacji osobistej. O wiele większy odsetek respondentów ma na celu zapobieganie naruszeniom wobec innych osób w przyszłości, uzyskanie uznania naruszenia lub położenie kresu naruszeniu bądź poddanie sprawy sankcjom. Rekompensata finansowa nie jest dominującym powodem dochodzenia zadośćuczynienia. Respondenci najczęściej wymieniają „zapobieganie naruszeniom praw w przyszłości”, „zwiększanie świadomości”, „zaprzestanie niewłaściwych praktyk”, „stawanie w obronie praw podstawowych”, „danie nauczki [określonym organom]”, „uzyskanie potwierdzenia naruszenia od właściwego organu” lub „poddanie sprawy sankcjom”.

Choć respondenci podkreślają brak wiedzy o problemie naruszeń ochrony danych osobowych wśród specjalistów oraz wśród ofiar, szereg państw członkowskich UE dysponuje programami zwiększania świadomości.

Opinia FRA

Ofiary nie mają wiedzy o naruszeniach ochrony danych osobowych oraz dostępnych środkach prawnych. Przywołane ustalenia z badań terenowych FRA potwierdzają istniejące wnioski z badań FRA.

Jak podkreślono w sprawozdaniu FRA z 2010 r. „Ochrona danych w Unii Europejskiej”, zwiększanie świadomości w zakresie ustawodawstwa dotyczącego ochrony danych osobowych stanowi ważne zadanie dla odpowiednich instytucji, takich jak krajowe urzędy ochrony danych osobowych. Podobny brak wiedzy podkreślono w sprawozdaniu FRA z 2012 r. „Dostęp do wymiaru sprawiedliwości w przypadkach dotyczących dyskryminacji” oraz w opinii FRA z 2013 r. dotyczącej unijnych dyrektyw w sprawie równego traktowania w odniesieniu do ustawodawstwa UE w zakresie nie-dyskryminacji. W opinii tak ogółu społeczeństwa, jak i sędziów, środki zwiększenia świadomości są niezbędne. W całej UE należy znacząco zwiększyć wiedzę na temat organizacji, do których mogą zwrócić się osoby skarżące, chcąc zgłosić skargę dotyczącą ochrony danych.

UE mogłaby promować i być może wspierać finansowo kampanie na rzecz zwiększania świadomości na poziomie państw członkowskich UE. Aby pogłębić wiedzę krajowych praktyków na temat przepisów dotyczących ochrony danych osobowych, FRA wraz z Radą Europy i Europejskim Trybunałem Praw Człowieka przygotowała „Podręcznik europejskiego prawa w zakresie ochrony danych”.

Państwa członkowskie UE powinny rozważyć podjęcie niezbędnych kroków w celu zwiększenia świadomości społeczeństwa w zakresie istnienia i funkcjonowania dostępnych mechanizmów składania skarg, w szczególności urzędów ochrony danych osobowych. Ponadto urzędy ochrony danych powinny zwrócić szczególną uwagę na dbanie o swój publiczny wizerunek niezależnych strażników podstawowego prawa do ochrony danych oraz zintensyfikować działania na rzecz zwiększania świadomości w zakresie ochrony danych.

Dochodzenie roszczeń: wzmocnienie urzędów ochrony danych osobowych

W przypadku osób ubiegających się o zadośćuczynienie z tytułu naruszeń ochrony danych najbardziej popularnym, a w wielu przypadkach jedynym właściwym rozwiązaniem było zwrócenie się do urzędów ochrony danych osobowych. Aby sprostać temu zapotrzebowaniu, muszą one mieć uprawnienia w celu świadczenia solidnej i kompleksowej obsługi.

W dyrektywie o ochronie danych z 1995 r. określono uprawnienia urzędów ochrony danych i udzielono im prawa do przeprowadzania dochodzeń i interwencji w celu zapobiegania naruszeniom. Odgrywają one istotną rolę w rozstrzygnięciu naruszeń ochrony danych, często będąc pierwszym punktem kontaktu dla ofiar takich naruszeń. Rolę tę często uznają sądy krajowe; na przykład w Finlandii prokuratorzy i sądy mają obowiązek umożliwienia urzędowi ochrony danych złożenia zeznań w sprawach dotyczących postępowania sprzecznego z fińską ustawą o ochronie danych.

Wzmacnianie roli urzędów ochrony danych osobowych

Krytyczne oceny krajowych urzędów ochrony danych osobowych wyrażane przez niektóre podmioty pośredniczące skupiają się głównie na słabej komunikacji, niewystarczającej przejrzystości oraz niewystarczającym wkładzie w zwiększanie świadomości społeczeństwa. W niektórych z nich w wątpliwość podaje się również niezależność tych urzędów, głównie ze względu na możliwe polityczne obsadzanie stanowisk.

Sami pracownicy urzędów ochrony danych osobowych zwracają uwagę na kwestię wykonalności decyzji urzędów, która wiąże się z ich ograniczonymi uprawnieniami w zakresie wdrażania decyzji, w tym nielegalnego przetwarzania danych przez organy administracji publicznej. Według przedstawicieli krajowych urzędów ochrony danych brak zasobów ludzkich i środków finansowych utrudnia działanie środków prawnych w praktyce i obniża jakość pracy ich urzędów.

Urzędy ochrony danych osobowych mogą wydawać nakazy naprawienia naruszeń ochrony danych bądź nakładać grzywny, choć ich uprawnienia w zakresie zadośćuczynienia z tytułu takich naruszeń oraz zakres, w jakim stosują te uprawnienia, bardzo się różnią w poszczególnych państwach członkowskich UE. Uprawnienia obejmują formalne upomnienia, szczegółowe nakazy, nakazy sądowe, kary w postaci cofnięcia licencji, inne sankcje pieniężne lub przekazanie

sprawy do sądów lub prokuratury odpowiedniego państwa członkowskiego.

Czasami ludzie wnoszą skargi na postępowanie rzecznika praw obywatelskich, a dzieje się tak, gdy po prostu nie wiedzą, jakie są faktycznie cele postępowania rzecznika praw obywatelskich i gdzie leżą granice naszych działań. Oczywiście przekazujemy wtedy wyjaśnienia i mówimy, że „nie możemy po prostu udać się w dane miejsce i przeciąć kabla kamery wideo”. Tak, czasami po prostu brakuje wiedzy o postępowaniu i o tym, że dana osoba powinna w rzeczywistości udać się do sądu. (pracownik urzędu ochrony danych, Austria)

Organy sądowe w większości państw członkowskich UE mogą nakładać sankcje karne w formie grzywny lub pozbawienia wolności. Długość kary i kwota grzywny różnią się w różnych państwach członkowskich UE. W przypadku niektórych respondentów w ramach społecznych badań terenowych, a konkretnie sędziów w Grecji, surowość sankcji przyczynia się do skuteczności postępowań sądowych.

Mimo że urzędy ochrony danych osobowych zazwyczaj dysponują szeregiem środków, to w razie naruszenia ochrony danych najczęściej nakładają grzywnę lub sankcję pieniężną, jak poinformowało 19 państw członkowskich UE. W ustawodawstwie krajowym często określa się kwotę nakładanej grzywny, a wiele państw członkowskich UE stosuje rozróżnienie między osobami fizycznymi a osobami prawnymi. Kwoty grzywnien są często zwiększane w przypadku kar dla recydywistów lub w sprawach, gdy popełniono liczne naruszenia.

Krytyka dotyczy głównie nie tego, że brakuje nam niezależności, ale tego, że ochrona danych nie działa. Gdy osobom skarżącym nie udaje się uzyskać zadośćuczynienia, myślą: „zapomnij o ochronie danych”. Przypomina to wizerunek bezzębego lub papierowego tygrysa. [...] Dlatego też ważne byłoby dla nas uprawnienie do wydawania nakazów; ponieważ liczy się osiągnięcie określonych rozwiązań i egzekwowanie ich, a nie tylko nakładanie grzywnien. (pracownik urzędu ochrony danych, Niemcy)

Dzięki przyjęciu proponowanego rozporządzenia Komisji Europejskiej w prawie UE zapisane zostaną uprawnienia urzędów do nakładania sankcji administracyjnych, tj. grzywnien i innych sankcji pieniężnych. Choć większość urzędów ochrony danych posiada już te uprawnienia, z ustaleń FRA wynika, że w proponowanym rozporządzeniu zostanie znacznie zwiększona możliwość nakładania wyższych grzywnien, do kwoty maksymalnej 1 mln euro lub 2% całkowitego rocznego obrotu przedsiębiorstwa.

Dochodzenie zadośćuczynienia poprzez urzędy ochrony danych osobowych

Większość osób skarżących w 16 państwach członkowskich UE objętych badaniami dochodziło zadośćuczynienia za pośrednictwem krajowego urzędu ochrony danych. Jest to również preferowana opcja w przypadku osób, które rozważały dochodzenie zadośćuczynienia, ale z różnych względów zdecydowały się nie zgłaszać roszczeń. Osoby skarżące twierdzą, że wybrały urząd ochrony danych, a nie inne alternatywne rozwiązania, z kilku powodów, są to m.in.: niższe koszty, krótsze postępowanie, mniej skomplikowane procedury, możliwość wszczęcia i wykorzystania postępowania przez osoby fizyczne bez reprezentacji prawnej, uzyskiwane doradztwo, uprawnienia urzędów oraz ograniczona dostępność innych procedur.

Osoby skarżące uczestniczące w badaniach były mniej zainteresowane wszczynaniem postępowań sądowych z powodu wyższych kosztów, dłuższego postępowania oraz dostrzeganej konieczności reprezentacji lub pomocy ze strony prawnika. Środki prawa karnego mają istotne znaczenie w niektórych sprawach, ale są one stosowane bardzo rzadko w państwach członkowskich UE objętych badaniami, z kilkoma godnymi uwagi wyjątkami.

W tamtym czasie nie myślałam o zadośćuczynieniu ani rekompensacie. Irytowało mnie to, że jeżeli przedsiębiorstwo otrzyma dane, to wydaje mi się, że może zrobić z nimi wszystko. Chciałam powstrzymać taką praktykę. Chciałam, aby usunięto moje dane. (ofiara naruszenia ochrony danych, która dochodziła środka prawnego, Łotwa)

Wybór mechanizmu dochodzenia roszczeń zależy całkowicie od dostępnych informacji, które zazwyczaj są niewystarczające, oraz od uzyskiwanych porad. Pod względem posiadanej wiedzy na ten temat osoby, w stosunku do których naruszono ochronę danych osobowych, można podzielić na dwie grupy. Pierwsza to większość ankietowanych, która twierdzi, że brakuje im informacji. Druga grupa – mniejszość „dobrze poinformowanych” respondentów – twierdzi, że dysponują wystarczającą ilością informacji dzięki swojemu przygotowaniu zawodowemu, zazwyczaj w dziedzinie prawa, bądź wcześniejszym doświadczeniom.

Opinia FRA

Urzędy ochrony danych osobowych, główne podmioty zajmujące się zabezpieczaniem prawa do ochrony danych, odgrywają kluczową rolę w przetwarzaniu ogromnej większości skarg w związku z ochroną danych. Konieczne są dalsze działania w celu zagwarantowania, że dostęp do urzędów ochrony danych jest skuteczny w praktyce.

Należy zwiększyć niezależność urzędów ochrony danych osobowych poprzez reformę ustawodawstwa UE. Urzędy ochrony danych osobowych powinny mieć większe uprawnienia i kompetencje oraz jednocześnie dysponować odpowiednimi środkami finansowymi i zasobami ludzkimi, w tym wykwalifikowanymi specjalistami w różnych dziedzinach, na przykład wyszkolonymi informatykami i wykwalifikowanymi prawnikami.

Parlament Europejski i Rada Unii Europejskiej przedstawiają wniosek dotyczący rozporządzenia w sprawie ochrony osób fizycznych w zakresie przetwarzania danych osobowych i swobodnego przepływu tych danych. Celem tego ogólnego rozporządzenia o ochronie danych jest harmonizacja ustawodawstwa w zakresie ochrony danych oraz zwiększenie możliwości urzędów ochrony danych osobowych w zakresie rozstrzygania naruszeń ochrony danych.

Wzmocnienie ochrony danych osobowych może obejmować środki ochronne służące skutecznemu egzekwowaniu decyzji urzędów oraz zapewnieniu uzasadnionej długości postępowania (por. w kontekście niedyskryminacji sprawozdanie FRA z 2012 r. „Dostęp do wymiaru sprawiedliwości w przypadkach dotyczących dyskryminacji w UE – dalsze działania na rzecz równości”). Dzięki temu urzędy ochrony danych osobowych będą mogły pozostać preferowanym punktem dostępu w przypadku naruszeń ochrony danych, przy jednoczesnym usprawnieniu istniejących ścieżek dochodzenia roszczeń i zmniejszeniu całkowitych kosztów, opóźnień i formalności (zob. „Opinia FRA na temat proponowanego pakietu reform w zakresie ochrony danych” opublikowana w 2012 r.).

Aby zwiększyć swój autorytet i wiarygodność, urzędy ochrony danych osobowych powinny odgrywać ważną rolę we wdrażaniu systemu ochrony danych poprzez dysponowanie prawem do nakładania sankcji lub wszczynania postępowań mogących prowadzić do nałożenia sankcji (zob. również sprawozdanie FRA „Ochrona danych w Unii Europejskiej: rola krajowych organów ochrony danych” z 2010 r.).

Opinia ta jest zgodna z ustaleniami poczynionymi w kontekście innych organów pozasądowych, na przykład organów ds. równości, co podkreślono w opublikowanej w 2012 r. „Opinii FRA na temat dyrektyw UE w sprawie równego traktowania” (s. 3):

„Stopień, w jakim procedury składania skarg spełniają swoją rolę polegającą na naprawianiu wyrządzonych szkód i odstraszeniu sprawców, zależy od tego, czy organy rozstrzygania sporów są w stanie wydawać skuteczne, proporcjonalne i odstraszające sankcje, [a] umożliwienie organizacjom społeczeństwa obywatelskiego, w tym organom ds. równości, dochodzenia roszczeń w sądzie lub prowadzenia dochodzeń [...] może sprzyjać egzekwowaniu przepisów”.

Urzędy ochrony danych osobowych zachęca się do większej przejrzystości oraz do prowadzenia skutecznej komunikacji z ogółem społeczeństwa, poprzez przekazywanie niezbędnych informacji i ułatwianie dostępu do środków prawnych w praktyce. Ponadto, jak podkreślono w sprawozdaniu FRA z 2010 r. w sprawie roli krajowych urzędów ochrony danych w UE, urzędy ochrony danych „powinny wspierać ściślejszą współpracę i synergię z innymi podmiotami strzegącymi praw podstawowych [...] w ramach wyłaniającej się unijnej architektury praw podstawowych” (s. 8). Działania takie mogą poprawić wizerunek urzędów ochrony danych, ich postrzeganą skuteczność i niezależność oraz zaufanie ogółu społeczeństwa.

Pozyskiwanie wsparcia: wzmacnianie roli organizacji społeczeństwa obywatelskiego

Z badań terenowych wynika, że organizacje społeczeństwa obywatelskiego są istotnym źródłem informacji, porad oraz pomocy i reprezentacji prawnej. Są one cennym uzupełnieniem ustawowego systemu ochrony danych. Podejmują działania na rzecz zwiększania świadomości oraz rozpowszechniają

informacje dotyczące ochrony danych i środków prawnych umożliwiających ich ochronę. Istnieje jednak zbyt mało takich organizacji, co ogranicza dostęp do środków prawnych w praktyce.

Badania terenowe pokazują, że jest zbyt mało organizacji społeczeństwa obywatelskiego, które oferują kompleksowe i powszechnie dostępne usługi, zdobywając społeczne uznanie w dziedzinie ochrony danych. Taka sytuacja ogranicza dostęp osób do środków prawnych w praktyce.

Wspólnie z partnerami udzielamy porad w różnych dziedzinach: w zakresie prawa, podatków, najkorzystniejszych zakupów, a nawet spraw poufnych; gdy zgłaszające się osoby mówią, że mają problemy, próbujemy przekazać im informacje o ich prawach i instrumentach prawnych, które mogą wykorzystać w celu rozwiązania tych problemów. Natomiast czasami podejmujemy działania, szczególnie obecnie, dzięki instrumentowi pozwów zbiorowych, w przypadku gdy kwestia może być przedmiotem zainteresowania wielu osób fizycznych. (przedstawiciel organizacji wspierającej ofiary przestępstw, Włochy)

W ramach badań terenowych w 16 państwach członkowskich Unii FRA napotkała trudności związane z poszukiwaniem potencjalnych respondentów reprezentujących organizacje społeczeństwa obywatelskiego lub podmioty pośredniczące. W większości państw wyzwaniem było znalezienie przedstawicieli organizacji, które w szczególności zajmują się kwestiami ochrony danych osobowych, udzielają wsparcia ofiarom naruszeń ochrony danych lub mają duże doświadczenie w tej dziedzinie.

Podmioty pośredniczące ankietowane w trakcie badań terenowych stwierdziły, że przede wszystkim

udzielają porad i informacji osobom fizycznym, które doświadczyły naruszeń ochrony danych osobowych, w zakresie ich praw i dostępnych środków prawnych. Udzielają osobom fizycznym pomocy związanej ze składanymi przez nie skargami. Do innych działań wymienionych przez respondentów uczestniczących w badaniach należą edukacja, badania i szkolenia. Niektórzy wskazują na działalność informacyjną realizowaną podczas kampanii medialnych, w artykułach i publikacjach oraz na działania związane z monitorowaniem i lobbgiem.

Najważniejszym priorytetem jest przekazywanie wyjaśnień dotyczących wielu kwestii, w tym zagadnienia [ochrony danych], poprzez wydawany przez nas magazyn, stronę internetową, media i inne publikacje. Udzielamy także porad osobom, które się o nie ubiegają i które są nimi zainteresowane; objaśniamy im prawa i procedury. Następnie, jeżeli jest to konieczne, kierujemy dane sprawy do odpowiednich organów [...]. Na późniejszym etapie chodzi o reprezentację prawną i procesową, w ramach której uzyskujemy bardzo ważne prawo do reprezentowania konsumentów. (przedstawiciel organizacji wspierającej ofiary przestępstw, Bułgaria)

Opinia FRA

W sprawozdaniu podkreślono znaczenie podmiotów pośredniczących jako źródła informacji, porad oraz pomocy i reprezentacji prawnej. Jednak jedynie bardzo niewielka liczba organizacji społeczeństwa obywatelskiego jest w stanie zaoferować kompleksowe usługi dla ofiar naruszeń ochrony danych osobowych. UE i jej państwa członkowskie powinny zwiększyć środki finansowe dla organizacji społeczeństwa obywatelskiego i niezależnych organów zajmujących się pomocą ofiarom ubiegającym się o zadośćuczynienie.

Ofiary często niechętnie wnoszą roszczenia. Umożliwienie organizacjom społeczeństwa obywatelskiego dochodzenia roszczeń w sądzie lub prowadzenia dochodzeń może stanowić ważny krok służący sprawniejszemu egzekwowaniu przepisów. Jak podkreślono już w innych sprawozdaniach i opiniach FRA oraz co potwierdzają ustalenia zawarte w niniejszym sprawozdaniu, rygorystyczne przepisy dotyczące stanu prawnego uniemożliwiają organizacjom społeczeństwa obywatelskiego bardziej bezpośrednie zaangażowanie w sporach sądowych w sprawach dotyczących naruszeń praw podstawowych (zob. sprawozdanie FRA z 2011 r. „Dostęp do wymiaru sprawiedliwości w Europie: przegląd wyzwań i możliwości” oraz sprawozdanie FRA z 2012 r. „Dostęp do wymiaru sprawiedliwości w przypadkach dotyczących dyskryminacji w UE – dalsze działania na rzecz równości”).

W opublikowanej w 2012 r. „Opinii FRA na temat proponowanego pakietu reform w zakresie ochrony danych” podkreślono w szczególności, że UE powinna rozważyć dalsze złagodzenie przepisów dotyczących stanu prawnego, tak aby umożliwić organizacjom działającym w interesie publicznym składanie skarg w związku z ochroną danych w sprawach, w których ofiary raczej nie wnoszą pozwów przeciwko administratorowi danych ze względu na koszty, napiętnowanie lub inne naciski, na które mogą być narażone. Jak podkreślono w sprawozdaniach FRA dotyczących dostępu do wymiaru sprawiedliwości, takie rozwiązanie gwarantowałoby również procedowanie w sprawach o strategicznym znaczeniu, tym samym zwiększając kulturę poszanowania prawa w zakresie ochrony danych. Takim poszerzeniu przepisów dotyczących stanu prawnego powinny towarzyszyć dodatkowe środki ochronne służące zachowaniu właściwej równowagi między skutecznym dostępem do środków prawnych a nadużywaniem wszczynania postępowań sądowych. W ogólnym rozporządzeniu o ochronie danych Komisja zaproponowała pewną formę przedstawicielskiego dochodzenia roszczeń zbiorowych.

Znoszenie barier: zmniejszanie kosztów i ciężaru dowodu

Celem badań FRA było wskazanie czynników, które sprawiają, że ofiary naruszeń ochrony danych osobowych nie ubiegają się o zadośćuczynienie. Oprócz braku fachowego doradztwa i wsparcia badania ujawniły szereg innych barier, takich jak koszty, przewlekłość postępowania oraz trudności związane ze spełnieniem wymogów w zakresie ciężaru dowodu, w szczególności w przypadku naruszeń związanych z działalnością internetową.

Respondenci uważają, że koszty związane z reprezentacją procesową lub reprezentacją prawną stanowią istotną barierę w dostępie do środków prawnych w dziedzinie ochrony danych osobowych. Przewlekłe postępowania o niepewnych rezultatach zazwyczaj powodują zwiększenie kosztów, co może również oznaczać, że koszty przewyższają potencjalne korzyści.

Ankietowane osoby skarżące, podmioty pośredniczące oraz praktykujący prawnicy stwierdzają, częściej niż ankietowani sędziowie, że problemem jest ciężar dowodu. Mówią oni o problemach związanych z zapewnieniem wystarczających i kompletnych dowodów, szczególnie w odniesieniu do działalności internetowej.

Jak można się spodziewać, osoby fizyczne, w przypadku których naruszono ochronę danych osobowych, zazwyczaj wybierają środki prawne, które nie wiążą się z kosztami. Ustalenia z badań terenowych dotyczące większości z 16 państw członkowskich UE uczestniczących w badaniach wskazują, że koszty i ryzyko związane z kosztami to najważniejsze kwestie przy podejmowaniu przez osoby fizyczne decyzji o wszczęciu lub kontynuowaniu postępowania.

Koszt reprezentacji prawnej często powodował, że ofiary naruszeń ochrony danych rezygnowały z wniesienia skargi. Zważywszy na znaczenie pomocy prawnej w sprawach dotyczących ochrony danych osobowych, dostępność nieodpłatnej pomocy prawnej i możliwość skorzystania z niej mają kluczowe znaczenie przy podejmowaniu decyzji o rozpoczęciu określonej procedury prawnej. Pomoc prawna i inne środki służące nieodpłatnemu zapewnieniu mechanizmów dochodzenia roszczeń sprzyjają większej dostępności tych mechanizmów dla większej liczby osób. Ustalenia z badań terenowych wskazują, że dostęp do mechanizmów dochodzenia roszczeń jest ograniczony z powodu przeszkód w zakresie pomocy prawnej.

Osoby skarżące opowiadają się za uczynieniem wszystkiego, co możliwe (wniesieniem sprawy karnej lub cywilnej, ubieganiem się o odszkodowanie, skierowaniem sprawy do Sądu Najwyższego), pod warunkiem że nie wiąże się to z kosztami; natomiast gdy występują koszty, nie chcą czynić niczego poza udaniem się do hiszpańskiej Agencji ds. Ochrony Danych, która pomimo swoich ograniczeń oferuje procedurę nieodpłatną.
(prawnik, Hiszpania)

W przypadku niepowierzenia reprezentacji prawnej osoby skarżące mogą znacznie zmniejszyć koszty dzięki samodzielnej reprezentacji. Jednak samodzielna reprezentacja może nie być preferowanym rozwiązaniem ze względu na zawiałości tej dziedziny prawa. Niemniej jednak umożliwia ona wnoszenie roszczeń przez osoby skarżące, które w przeciwnym razie mogłyby tego nie uczynić.

Pochodnym problemem jest wysoki koszt postępowania sądowego. Często powoduje on, że osoby skarżące nie występują do sądu, nawet jeżeli po wygraniu sprawy mogłyby uzyskać odszkodowanie. Respondenci w wielu państwach członkowskich UE uczestniczących w badaniach uważają, że problemem są wysokie koszty procesowe w postępowaniu cywilnym, w tym opłaty sądowe; dotyczy to na przykład Austrii, Francji, Grecji, Hiszpanii, Holandii, Niemiec, Polski, Portugalii, Węgier, Wielkiej Brytanii i Włoch.

W postępowaniu cywilnym występuje prawnik, jednak niewielu prawników zna tę ustawę. Natomiast jeżeli potrzebujesz prawnika, postępowanie cywilne jest zbyt drogie. [...] Postępowanie cywilne kosztuje z pewnością kilka tysięcy euro, a to jest dużo. (sędzia, Holandia)

Kolejną barierą w dochodzeniu roszczeń jest ciężar dowodu. Większość ankietowanych osób skarżących z 16 państw członkowskich UE uczestniczących w badaniach terenowych wymieniła trudności w zapewnieniu wystarczających i kompletnych dowodów. Ankietowane osoby skarżące w Czechach, Grecji, Hiszpanii, na Łotwie, w Portugalii i Rumunii wskazują, że ciężar dowodu stanowi barierę w dochodzeniu roszczeń w dziedzinie ochrony danych osobowych. Problemy polegają przede wszystkim na trudności udowodnienia naruszenia ochrony danych, głównie w zakresie działalności internetowej, oraz na szeregu praktycznych przeszkód związanych z uzyskaniem dowodów w konkretnej dziedzinie ochrony danych. Ankietowani prawnicy i podmioty pośredniczące mają podobne zdanie, natomiast sędziowie, na przykład w Portugalii i Rumunii, uważają, że ciężar dowodu jest odpowiedni.

Opinia FRA

Ofiary naruszeń ochrony danych osobowych rezygnują z dochodzenia roszczeń z kilku powodów, w tym z powodu kosztów i trudności związanych z udowodnieniem naruszeń ochrony danych. Państwa członkowskie UE powinny rozważyć udzielenie wsparcia poprzez ośrodki doradztwa prawnego lub działalność pro bono. Takie mechanizmy wsparcia powinny uzupełniać, a nie zastępować, odpowiednio wyposażony system pomocy prawnej.

Wśród prawników jest bardzo niewielu specjalistów zajmujących się ochroną danych. (prawnik, Wielka Brytania)

Brak dostępnej, specjalistycznej reprezentacji prawnej i doradztwa prawnego, przewlekłe i czasochłonne postępowania oraz ich koszty odwodzą osoby, wobec których naruszono ochronę danych, od dochodzenia roszczeń w swoich sprawach. Zawiłe procesy, brak wiedzy i wyspecjalizowanego wsparcia również zniechęcają osoby fizyczne i powodują, że nie dochodzą one zadośćuczynienia z tytułu naruszeń ochrony danych osobowych.

Doradztwo: pogłębianie fachowej wiedzy prawnej na temat ochrony danych

W badaniach wykazano brak fachowej wiedzy prawnej w dziedzinie ochrony danych osobowych. Oprócz przewlekłych, zawiłych, kosztownych i czasochłonnych postępowań powodem niedochodzenia roszczeń przez wiele ofiar jest niedostatek solidnego fachowego doradztwa. Zwiększanie kompetencji zawodowych w zakresie ochrony danych wśród prawników i sędziów przyczyniłoby się do udostępnienia tej potrzebnej wiedzy fachowej oraz przyspieszenia procesu decyzyjnego, przy jednoczesnym skróceniu przewlekłych postępowań.

Sami prawnicy wskazują, że jest zbyt mało specjalistów w tej dziedzinie i że nieliczne sprawy trafiają do sądów; uwagi te potwierdzają trudności związane ze znalezieniem w ramach projektu sędziów i prawników, z którymi można było przeprowadzić rozmowę na potrzeby badań terenowych.

Osoby fizyczne we wszystkich państwach członkowskich UE mogą wszczynać postępowanie sądowe w celu dochodzenia roszczeń z tytułu naruszenia ochrony danych osobowych. Po uruchomieniu postępowania sądowego istnieje kilka możliwych rozwiązań w zależności od powagi naruszenia i rodzaju wszczętego postępowania sądowego (cywilnego i administracyjnego bądź karnego).

Teoretycznie osoba skarżąca zawsze może wnieść skargę samodzielnie, jednak nie polecałbym tego nikomu. Równie dobrze mógłbym polecić komuś przeprowadzenie operacji chirurgicznej na własnym mózgu. (prawnik, Finlandia)

W społecznych badaniach terenowych uwidaczniają się dwa trendy we wszystkich państwach członkowskich UE, które mają konsekwencje w zakresie skuteczności postępowań sądowych. Wszczynanych jest bardzo niewiele spraw dotyczących ochrony danych osobowych, w związku z czym sędziowie nie mają umiejętności i doświadczenia w dziedzinie ochrony danych. To z kolei prowadzi do marginalizacji kwestii ochrony danych, których nie traktuje się priorytetowo w kontekście programów szkoleń i zwiększania świadomości.

Opinia FRA

Specjaliści w dziedzinie prawa rzadko zajmują się sprawami związanymi z ochroną danych osobowych, dlatego nie znają obowiązujących procedur prawnych i środków ochrony. Brakuje sędziów specjalizujących się w tym obszarze.

UE powinna wspierać finansowo szkolenia dla prawników i sędziów w zakresie ustawodawstwa dotyczącego ochrony danych osobowych i jego wdrażania na poziomie państw członkowskich. Państwa członkowskie UE powinny dążyć do zwiększenia kompetencji zawodowych sędziów i prawników w dziedzinie ochrony danych, realizując programy szkoleniowe i kładąc większy nacisk na zagadnienia ochrony danych w programie studiów prawniczych. To przyczyniłoby się do zwiększenia dostępności odpowiednio wykwalifikowanej reprezentacji prawnej.

Zwiększenie kompetencji zawodowych przyczyniłoby się również do skrócenia czasu postępowań. Brak takich kompetencji jest jedną z barier w dochodzeniu zadośćuczynienia w sądach, co potwierdzono w sprawozdaniu FRA z 2011 r. „Dostęp do wymiaru sprawiedliwości w Europie: przegląd wyzwań i możliwości” oraz w ustaleniach z opisywanych badań terenowych.

Wnioski

Istnieje kilka sposobów na poprawienie dostępności i jakości środków prawnych będących do dyspozycji ofiar naruszeń ochrony danych osobowych w UE. Zarówno UE, jej państwa członkowskie, jak i poszczególne urzędy ochrony danych osobowych odgrywają określone role w wypracowaniu obecnego podejścia do zapewnienia środków prawnych.

Rola instytucji UE jest szczególnie ważna. Komisja Europejska opracowała projekt rozporządzenia wyznaczającego ogólne ramy UE w zakresie ochrony danych. Zaproponowane ramy mają na celu harmonizację ustawodawstwa dotyczącego ochrony danych we wszystkich państwach członkowskich UE oraz zwiększenie możliwości krajowych urzędów ochrony danych osobowych w zakresie rozstrzygania o naruszeniach. Zasadnicze znaczenie ma zachowanie przez urzędy ochrony danych osobowych niezależności od kontroli zewnętrznej, zarówno w odniesieniu do przydzielania i wydawania środków finansowych, jak i w odniesieniu do rekrutowania pracowników. Taka niezależność jest szczególnie istotna, jako że urzędy ochrony danych osobowych muszą również zajmować się przypadkami naruszenia ochrony danych przez państwo. Ponadto muszą one dysponować odpowiednimi procedurami, dostatecznymi uprawnieniami oraz wystarczającymi zasobami, w tym wykwalifikowanymi specjalistami wykorzystującymi te procedury i uprawnienia.

UE powinna dążyć do zwiększania środków finansowych dla organizacji społeczeństwa obywatelskiego i niezależnych organów zajmujących się pomaganiem ofiarom w dochodzeniu zadośćuczynienia w dziedzinie ochrony danych osobowych. Aby zwiększyć możliwości ofiar w zakresie zgłaszania roszczeń, UE powinna rozważyć dalsze łagodzenie

przepisów dotyczących stanu prawnego, tak aby umożliwić organizacjom działającym w interesie publicznym składanie skarg oraz stworzyć możliwość składania pozwów zbiorowych.

Państwa członkowskie UE mogą przyczynić się do usprawnienia istniejących mechanizmów ochrony danych osobowych przez podjęcie koniecznych działań służących zwiększeniu wiedzy społeczeństwa o istnieniu i funkcjonowaniu dostępnych mechanizmów składania skarg w przypadku naruszeń ochrony danych oraz o organizacjach społeczeństwa obywatelskiego oferujących wsparcie osobom skarżącym. Państwa członkowskie powinny również podjąć działania w celu zwiększenia kompetencji zawodowych sędziów i prawników w dziedzinie ochrony danych osobowych, organizując szkolenia i kładąc większy nacisk na zagadnienia ochrony danych w programie nauczania prawa. Dzięki temu, oprócz zapewnienia wysokiej jakości reprezentacji prawnej i dostępu do niej, skróceniu mógłby ulec czas postępowań, co w badaniach terenowych wskazano jako barierę dla osób dochodzących roszczeń.

Urzędy ochrony danych osobowych są również istotnym elementem systemu praw podstawowych w UE; ważne jest, aby w ten sposób były one postrzegane przez osoby dochodzące roszczeń. Urzędy ochrony danych osobowych powinny propagować wiedzę o swoim istnieniu i swej roli, dbając o publiczny wizerunek jako niezależnego strażnika podstawowego prawa do ochrony danych. Powinny one również dążyć do ściślejszej współpracy z innymi strażnikami praw podstawowych, na przykład z organami ds. równości, instytucjami zajmującymi się prawami człowieka i organizacjami społeczeństwa obywatelskiego.

W pełnej wersji sprawozdania „Dostęp do środków prawnych w zakresie ochrony danych w państwach członkowskich UE” przeanalizowano charakter naruszeń ochrony danych oraz wskazano przeszkody, które napotykają ofiary takich naruszeń podczas dochodzenia zadośćuczynienia. W ramach przedmiotowego projektu społeczno-prawnego FRA, który obejmuje analizę systemów ochrony danych w 28 państwach członkowskich UE oraz rozmowy z odpowiednimi podmiotami z 16 państw członkowskich, wskazano wyzwania wiążące się z dochodzeniem środków prawnych. Dzięki ustaleniom wynikającym z tego projektu uzyskano informacje wspomagające Komisję Europejską w jej staraniach na rzecz kompleksowego zreformowania i usprawnienia systemu ochrony danych w UE.

Dalsze informacje:

Pełna wersja sprawozdania FRA „Dostęp do środków prawnych w zakresie ochrony danych w państwach członkowskich UE” znajduje się na stronie internetowej: <http://fra.europa.eu/en/publication/2014/access-data-protection-remedies-eu-member-states>

Informacje o działaniach FRA w zakresie ochrony danych są dostępne na stronie internetowej: <http://fra.europa.eu/en/theme/data-protection-privacy>

FRA – AGENCJA PRAW PODSTAWOWYCH UNII EUROPEJSKIEJ

Schwarzenbergplatz 11 – 1040 Wiedeń – Austria
Tel. +43 158030-0 – faks +43 158030-699
fra.europa.eu – info@fra.europa.eu
[facebook.com/fundamentalrights](https://www.facebook.com/fundamentalrights)
[linkedin.com/company/eu-fundamental-rights-agency](https://www.linkedin.com/company/eu-fundamental-rights-agency)
twitter.com/EURightsAgency

© Agencja Praw Podstawowych
Unii Europejskiej, 2013
Foto: © SXC

TK-01-13-752-PL-C
doi:10.2811/64831